

О. С. Кучер

Семантика та стилістичні функції
епітетів-кольороназв у ліриці М. Вінграновського

Микола Вінграновський виділяється серед поетів другої половини ХХ ст. багатством асоціативних зближень, на основі яких побудовані його художні засоби, в тому числі й епітетика. З-поміж різноманітних епітетів автора привертають увагу ті, які пов'язані із називанням кольорів.

За I томом тритомного видання творів М. Вінграновського (Тернопіль, 2004 р.) ми зафіксували такі розряди слів цієї категорії: 1) предметні кольоративи, які поєднуються із конкретними іменниками: *за посірілим тином* (78), *лошиця із сріблястим животом* (173); 2) абстрактні кольоративи, які нейтралізують своє спектральне значення, їх уживання підпорядковане емоційно-виражальній меті: *передчуттями тьманими три-воже* (59), *золотий осінній сум* (233).

У поезії М. Вінграновського переважають предметні епітети-кольороназви. Проте це не означає, що більшість кольоративів письменника виконують тільки описову, пейзажно-зображальну функцію, адже лексеми зі значенням певного кольору, поєднуючись із конкретними іменниками, асоціативно здатні розширювати, зміщувати або переносити значення словосполучення. Це пояснюється тим, що лексеми кольору є емоційно наповненими, зі смисловим та естетичним прирошенням і від того експресивними.

Лексико-семантичну категорію кольору в поезіях М. Вінграновського можна чітко поділити на дві групи: 1) кольоративи першого порядку, до яких належать чіткі кольори, що становлять основу або ядро всієї категорії: а) золотий: *я обніму до золотого болю* (107), *кульбаби очі золоті* (262); б) голубий: *Михайла погляд голубий* (77), *колеса змащено рососою голубою* (118); в) білий: *білий медоцвіт* (78), *білі дива* (159); г) червоний: *червоний піт* (107), *червоних зір червоний зорепад* (120); ґ) чорний: *чорна райдуга* (104), *на чорному вогні* (110); д) синій: *синя сонь доріг* (186), *синє літо* (203); е) сірий: *сірий дощик скаче в казані* (225); 2) кольоративи другого порядку, до яких належать відтінки кольорів, їх поєднання, що семантично об'єднуються навколо кольоративів першого порядку: а) темний: *темне листя жоржини* (65), *у темну глибину повергне темна слада* (194); б) світлий: *твоє обличчя світле* (118), *світле сніво* (199); в) прозорий: *в сутіні прозорій* (170).

У поезіях М. Вінграновського превалюють кольоративи першого порядку. Особливо часто письменник використовує золотий, голубий, білий кольори.

Особливостями вживання колірної епітики у поезії М. Вінграновського є: 1) нагромадження кольоративів: *Червоне жовтим, жовте сірим душиться* (135); 2) використання тавтології для посилення експресивного відтінку означуваного слова: *Мій антисвіт з чорним животом / З чернечо-чорно-чорними губами* (173); 3) наявність поезій, наповнених лише однією колірною характеристикою; 4) контрасти кольорів: *Забілили сніги мої чорні* (229); 5) висхідна градація кольорів: *Ро-*

жесві ружжі білою водою / Я поливав в сумнім його саду [...] / Червоні ружжі синьою водою / Я поливав крізь промені руді (98); 6) вживання оказіональних кольоративів: Коле осінь золоторога теплі лати сумних журавлів (88), Дитинносіро глянула весна (364).